

III. UNIWERSAŁ POBOROWY PIOTRKOWSKI ROKU 1565

Zygmunt August z łaski Bożej Krol Polski, ^aWielkie Książę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie etc. pan i dziedzic^a. Wszystkim wobec i każdemu z osobna, którekolwiek stanu, dostojęństwa i urzędu tak duchownego iako i świeckiego, radom Królestwa Naszego i inszym poddanym Naszym miast i miasteczek, iakiemikolwiek tytuły i wszystkim pospolicie, tak w Królestwie, iako i w państwach Naszych mieszkającym, którym należy i do którychkolwiek terazniejsze uchwalenie sejmowe przyidzie abo będzie oznaimiono, wdzięcznie a wiernie miłym, łaskę Naszę królewską. Wdzięcznie i wiernie nam mili! Iż na tym sejmie koronnym piotrkowskim między innemi rzeczami a sprawami koronnemi, ieśli która, tedy ta była rzecz potrzebna, abyśmy Koronie i państwowi Naszemu obronę i pokój wszelaki obmyślawali. Tedyśmy to z pilnością czynili i za radą panów rad Naszych, także też i za pozwoleniem posłów ziemskich, podatek na ten rok obyczajem takrocznym uchwaliliśmy i postanowili; który tym sposobem i porządkiem opisuiemy.

Najpierw wszyscy kmiecie i każdy z nich z osobna, tak Nasi iako i poddanych wszech Naszych, duchownych i też świeckich osob, którzy sobie abo panom swym orzą, abo też roboty odkupią u tychże panów swych, we wsiach tak starodawnych, iako i nowo osadzonych, nie według starych kwitacyi, na ten rok tylko ieden, ale z każdego zrzebia, śladu, włoki, iako łośna uchwała sejmu warszawskiego opisuje: z osiadłych roi mają płacić po dziesięci groszy.

Item. Z takowychże wszystkich wyżej opisanych roi kmiecych osiadłych z strony dziesięciny po drugich dziesięci groszy, bądź gdzie są snopowe dziesięciny abo meszne, spy abo małdry, iako i takrok zachować się mają, a z dziesięciny i także z tych ospy mają to sobie wytrącać. A gdzie pieniężne dziesięciny są, a nie wyniosłyby tak wiele, tedy kmieć swym dołożyć ma, tak iżby z roli i z dziesięciny spełna 20 groszy dał. A gdzieby też dziesięciny snopowej ani pieniężnej, ani mesznego nie było, kmieć będzie powinien sam dać spełna 20 groszy. A w tym się wiernie, życzliwie i sprawiedliwie zachować mają, nie tak iako przeszłego roku, wiele ich którzy źle a niesłusznie oddawali. Które wszystkie w tym napominamy, aby widząc na ten czas tak nagłe a wielkie i rozliczne potrzeby, z większą chucią i pilnością, a niżli takrok, społecznie a iednako do tego wszyscy się przykładali, iakoby sprawiedliwie a iednako, iako kto powinien, ten pobor wydawali. Który przereczony podatek panowie i szlachta abo sami przez się, abo przez stateczne osoby do poborcę z dostatecznemi swemi rekognicyjami oddawać i odsyłać mają, swym własnym podpisaniem ręki i pieczęci przyłożeniem, abo też urzędniczym bądź przyiacielskim, gdzieby pana samego nie było, wypisując z osobna z czego który podatek i wiele posyła czego, a na każdą wieś osobna rekognicyja być ma, a to dla snadniejszego czynienia liczby, którą z tych podatków poborcę czynić mają. A poborcę Nasi przy odbieraniu poborów z tychże wsi, nie oglądając się na przeszłych^b років kwitacyje, mają przysięgę wziąć od woita abo włodarza onej wsi, że sprawiedliwie pobor oddawa, z tak wiele łanów, włok, zrzebia i śladów, z iako wiele panom swoim czynsz płacą.

Item. Wsi Nasze Królewskie i panów duchownych i każdych innych, które są na iakichkolwiek posługach, a choć też czynszów nie płacą i podatków przedtym nie dawali abo też i dziesięcin nie płacili, na ten rok iuż powinni płacić są, tak iako insi wszyscy, współ z dziesięciną po groszy dwudziestu.

Item. Tymże sposobem wsi łowcze, które na łowcach siedzą i insze wsi wszelkie którekolwiek stanu i którzy pod pany swemi mają nieiakie osiadłości i maiętności, którzy żadnych czynszów ani podatków i też dziesięcin nie dawają, na ten czas wszyscy płacić mają iako takrok i iako insze wsi, współek z dziesięciną po dwudziestu groszy.

Item. Sołtysi, woitowie wolni, którzy czyszów nie mają, współek i z dziesięciną po dwudziestu groszy z tych roi iako i takrok płacić mają.

^{a-a} B. Czart.: Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki etc. pan i dziedzic. W dalszym ciągu zaznaczane są tylko poważniejsze różnice pomiędzy obydwoma tekstami. ^b VL. błędnie: przyszłych.

Item. Sołtysi, woitowie wolni, którzy kmiecie mają, tak iako inszych poddani panów, tymże sposobem kmiecie ich albo poddani płacić mają. Także też mieszczanie i przedmieszczanie w miastach i miasteczkach i woitowie albo sołtysi w nich, którzykolwiek role mają, tedy iako i kmiecie podlegą podatkowi, **non obstante eo**, że szos osobno z domow mieiskich swych dadzą, ponieważ że inszy podatek z rol, a inszy z mieiskich domow być ma.

Item. Szlachta uboga, którzy przedtym płacali, kmieci ani czynszów nie mający, ci według starych zwyczajów i kwietacyi płacić mają, z takichże roi iako i takrok, po dwanaście groszy, to iest sześć groszy z roli a sześć z strony dziesięciny.

Item. Także gdzie na tychże rolach siedzi ich kilka, tedy składać mają, iako na ktorego przyjdzie z puł role, wespół z dziesięciną groszy sześć.

Item. Wsi i kmiecie rolni nowo osadzeni, którzy podatków nigdy żadnych nie płacili, na ten czas są powinni płacić iako i inne wsi stare i kmiecie zdawana osadzeni, iako wyżej stoi, to iest iako takrok, wyimując te, którzy od czterech lat poczęli się osadzać, ci nie winni dawać. A gdzie też są takowe wsi albo kmiecie, którzyby panom swym ieszcze nigdy czynszów nie dawali ani robot robili, ci mają być wolni od tego poboru.

Item. Wsi spustoszone, spalone od lat czterech a nie więcej, które nie płacą czynszów panom swym, takowe wolne mają być od płacenia.

Item. Zagrodnicy, którzy na ogrodziech tylko siedzą a robią panom swym, płacić mają po dwu groszu.

Item. Zagrodnicy, którzy ku zagrodom role mają, płacić mają po cztery grosze.

Item. Zagrodnicy, co domki mają i ogrody a na czynszu bez robot są, iakiekolwiek obeście mają, po sześci groszy.

Item. Komornicy, którzy bydło mają, po cztery grosze.

Item. Łoźni ludzie *alias* hultaie, mężczyzna i niewiasty, którzy się na służbę doroczną nie naimują, każdy ma dać z osoby swej dwanaście groszy. Woit z przysiężniki pod przysięgą tego doiżrzeć mają, aby się takowi nie uchraniłi poboru tego. A ieśli którzy na flisie są, skoroby się wrócili, także i ci którzyby się na wole rozešli, płacić mają.

Item. Przekupnie i przekupki na wsiach, po sześci groszy.

Item. Rzemiestnicy na wsiach, od rzemiesła po dwu groszu.

Item. Rybitwi na wsiach^c, po ośmi groszy. A którzy role mają, osobno płacić z nich powinni, **secundum quantitatem** rol.

Item. Karczmarze dziedziczni, od szynkowania piwa przewoźnego, do roku po dwudziestu groszy.

Item. Czopowe na wsiach poborcy Nasi naimować mogą, iako się im będzie zdało pożyteczniej.

Item. Karczmarze z rol osobno, iako wyżej opisano iest, płacić mają **secundum quantitatem agrorum**.

Item. Karczmy doroczne, po dwanaście groszy, z rolej także, osobno także^d płacić mają **secundum quantitatem agrorum**.

Item. Od palenia gorzałki na wsiach, po dwanaście groszy.

Item. Szynkarki od szynkowania gorzałki, po sześci groszy.

Item. Młyny tak Nasze iako i poddanych Naszych, duchownych i świeckich dziedziczne, od każdego koła walnego i folusza na ten czas będą płacić po groszy 24^e.

Item. Od dorocznych młynów i wszelkich, od każdego koła iakiegokolwiek, po dwanaście groszy.

Item. Od młynów wietrznych tak nowych, iako i starych, od dziedzicznych po dziesięć groszy, a od dorocznych po pięć groszy.

Item. Takież i te młyny, których dzierżawce dóbr Naszych Królewskich trzecią miarę wykupili dla pożytku swego, płacić mają szos iako inne młyny w Królestwie Naszym, bez żadnej obrony i wymówki. A gdzie nie masz szosów, tedy tak iako i insze młyny.

^c B. Czart.: Rybitwi w mieściech, miasteczkach i na wsiach. ^d B. Czart, brak. ^e B. Czart.: dwudziestu y cztery.

Item. Z tych młynów, w których trzecią miarę starostowie Nasi z rozkazania Naszego pieniądźmi Naszemi wykupili^f ku Naszemu pożyczkowi, z takowych płacić nie powinni.

Item. Piły dziedziczne, od każdego koła po dwanaście groszy, a od dorocznej, od każdego sześć groszy.

Item. Rudnicy, którzy żelazo robią to iest mistrzowie od każdego koła iako takrok, trzydzieści groszy płacić mają.

Item. Rzemiestnicy i towarzysze tychże mistrzów, to iest węglarze, dymarze, kowale, kuźnicy^g, plockarze, każdy po 6 groszy.

Item. Tamże od hut szklanych, mistrzowie i towarzysze ich płacić mają.

Item. Wałaskie wsi, iako i takrok przeszły, tedy i teraz powinni płacić będą iako i w inszych wsiach, z roi ieśli ie mają abo z dworzyszczą po dwadzieścia groszy. A którzy roi nie mają, tedy od sta owiec po dziesięci groszy.

Item. Popi ruscy z każdej cerkwie swojej płacić będą powinni iako i takrok, po kopie.

Item. namiestnicy ich takież, i ormiańscy, każdy po cztery złote monety.

Item. Biskupi ormiańscy i ruscy władcykowie z czynszów swoich piennężnych gołych i iakichkolwiek, od każdej grzywny po półsiodmu groszu. A te wszystkie podatki od mała do wiela, powinni są wydać do święta świętego Jana Chrzciciela^h blisko przyszłego w tymże roku niniejszym.

Item. Miasta i miasteczka, tak Nasze Królewskie, iako i poddanych wszytkich Naszych duchownych i świeckich we wszytkim Królestwie i w państwach Naszych, popłatki wszytkie iako i takrok płacić mają, to iest szos dwój, który zowiąduplą, wedle kwitów, które mająu siebie. Nie zastawiając ani się broniąc żadnymi wolnościami z ktoreikolwiek przyczyny, która zagradzać nie ma ku terażniejszej gwałtownej potrzebie Rzeczypospolitej, wymuiąc one tylko, ktoreby pogorzały, a nie wyszło ieszcze tym wolnościom cztery lata; ale którym iuż wyszły cztery lata, wszytkie płacić mają i wydać do przyszłego święta świętego Jana Chrzcicielaⁱ, w tymże roku niniejszym, tym porządkiem niżej opisanym.

Item. Kupcy wszyscy ktorzykolwiek za granice Korony Naszej woły podolskie pożeną, mają dawać ^jod każdego^j wołu nad cło pograniczne, po groszy dziesięci. A od wołów polskich abo mazowieckich abo iałowic, od których po piętnaście groszy na cło biorą, po groszy pięci. A także też i od każdych innych towarów polskich i litewskich, które z Polski za granice wywozić będą, nad staradawne cła i myt pogranicznych postanowienie, czwarty grosz abo pieniądź płacić mają. Które przyczynienie podatku nad cła i myta zwyczajne, nie celnicy ale poborcowie wybierać mają i oni z nich, iako z innych poborów, liczbę czynić będą powinni.

Item. Komornicy w mieściech większych, przekupnie, przekupki, którzy szosu nie płacą, mają płacić po dwanaście groszy.

Item. W miasteczkach podleiszych po siedmi groszy, a mają wszędy mieć baczenie na ubostwo.

Item. Hultaie, tak mężczyzna iako i niewiasty, którzy nikomu dorocznie nie służą, iedno się tylko na tydzień naimują abo też nic nie robią, mają płacić po dwanaście groszy. Które wszytkie tak komorniki, przekupnie, przekupki, hultaie, w mieściech i miasteczkach raice reiestrować ie mają, z pilnością ten podatek od nich wybierać, nie przyłączając ich ku pieniądżom szosowym, ani ich przyimować do miast i miasteczek mają bez kwitów dostatecznych, ktoremiby dowiedli, iż iuż podatek ten indziej zapłacili. Przeto na każdy kwartał powinni raice inkwizycyją tego czynić. Który podatek od nich wybrawszy, wiernie a cale, okrom wszelakiej chytrości do^k poborcę oddać mają, **sub poena peculatus**. Tego pilnie doglądając, aby się tego utaić nie mogli, pod czyiążkolwiek iurysdykcyją, choćby też wyszli do tych miast, miasteczek i wsi, które wolności mają, aby takowe przymuszono ku zapłaceniu.

^f VL postarza: trzecią miarę. ^g B. Czart.: górniczy. ^h B. Czart.: Bartłomieja. *Różnica jest istotna, gdyż św. Jana Chrzciciela wypada 24 czerwca, a św. Bartłomieja 24 sierpnia.* ⁱ B. Czart.: Bartłomieja, ^j Brak z VL. *Uzupełniono na podstawie B. Czart.* ^k W VL błędnie: od.

Item. Żydowie wszyscy i każdy z osobna w Królestwie Naszym, w mieściech i miasteczkach i na wsiach, tak Naszych iako i wszystkich poddanych Naszych duchownych i świeckich, od każdej głowy, po złotemu monety.

Item. Szotowie, którzy na sobie noszą swoje rzeczy ku przedaniu, płacić mają po złotemu monety.

Item. Szotowie, którzy końmi swoje towary wożą, od każdego konia po kopie monety.

Item. Rzemiestnicy wszelacy w mieściech głównych po ośmi groszy, a towarzysze ich po groszu.

Item. Rzemiestnicy w miasteczkach mniejszych po cztery grosze, a towarzysze ich po pułgroszku. Ci tylko rzemieślnicy, którzy się do szosow nie przykładają, płacić to mają tak w mieściech, iako i w miasteczkach.

Item. Szyprowie, od każdej własnej skutury, którą naimiują z frochtu, płacić mają po trzy złote monety.

Item. Od dubasa po pułtoru złotemu monety.

Item. Od lichtana po złotemu iednemu monety.

Item. Szyprowie, ci którzy na przekup zboże skupują i puszczają do Gdańska, od każdego łasztu po pięci groszy. A to pod przysięgą przed radą uczynioną płacić mają.

Item. Czopowe od wina, muszkatelli, małmazji, miodu i od inszego wszelakiego picia, w mieściech i miasteczkach płacić mają tym porządkiem iako i łoni. Naprzód od pułkufka wina, dwa złote monety polskiej.

Item. Od win już odczopowanych roku przeszłego mają być wolni od płacenia czopowego, także i od innego picia już odczopowanego.

Item. Od drelinka, fodra, pułfodra, które mają być szacowane na baryły, a od każdej baryły mają płacić po 12 groszy.

Item. Od każdej baryły małmazji, muszkatelli abo wina włoskiego po 16 groszy iako takrok.

Item. Od baryły miodu prostego 4 grosze.

Item. Od baryły kierstrangu, malinniku etc. 6 groszy.

Item. Od beczki wielkiej szacując na baryły także płacić mają czopowe, od każdej baryły 6 groszy.

Item. Czopowe od piwa tym się sposobem i zwykłym obyczajem począć ma, iako gdzie starodawna, ieśli od beczek abo od warów, ¹**in duplo iedno**¹ iako i takrok, tego roku płacić mają także.

Item. Czopowe wszelakie począć się ma od wtorego dnia maia roku niniejszego, aż do drugiego takowego dnia^m maia roku przyszłego tysięcznego pięćsetnego sześćdziesiątego i szóstego. Wyiawszy gdzieby się łońskie czopowe prze powietrze abo z której inszej przyczyny nie wykończyło, tedy wykończyć się ma wprzód wszystko czopowe roku łońskiego, a potym od wykończenia łońskiego zacząć się terażniejsze ma, i dokończyć się w drugim roku przyszłym, tam gdzie temu słusznie przydzie, i zupełnie się rok latosi przeczopuje.

Item. Czopowe wszelakie naimowane być nie ma, ani się żaden któregokolwiek stanu wolnościami od niego szczyć ma, ale wszyscy iednako płacić mają, tak w mieściech, w miasteczkach, wsiach, domiech i w dworzach miejskich, pod czyjąkolwiek iurysdykcją są.

Item. Od piwa przewoźnego, to iest Piątkowskiego, Piotrkowskiego, Łanczyckiego, Bydgoskiego, Przemyskiego i od inszych, które do karczom wożą i na iakichkolwiek inszych miejscach składają ku szynkowaniu, od każdej kłody abo beczki po cztery grosze.

Item. Od piwa, które z cudzych ziem wożą, to iest Świdnickiego, Głogowskiego, Bernienskiego, Gdańskiego, także i Wrocławskiego, po 6 groszy od każdej beczki mniejszej, których nie mają z wozow zstawiać pod utraceniem, aż pierwej od nich odczopują. A od większych beczek po ośmi groszy. Przy tym czopowym mają osobno dawać kwartniki na poprawę miast i miasteczek.

Item. Od garców abo kotłów gorzałczanych, po dwudziestu i cztery grosze.

¹⁻¹ B. Czart.: jedno in duplo. ^m B. Czart, dodaje: wtorego.

Item. Szynkarki, które szynkują gorzałkę, po sześci groszy. A dla większej ostrożności, czopownicy od poborców w mieściech i miasteczkach postanowieni, mają dawać rekognicyje piwowarowi albo kaczmarzowi, co od ktego wezmą. A ci, którzy rekognicyje biorą, na każdy kwartał mają je przed urzędem mieiskim ukazać przy czopowniku, a urząd czopownikowi ma dać swą rekognicyją komputowania, wiele on kwartał uczynił, pod pieczęcią mieiską. Tak się mają sprawować około wszelakiego czopowego.

A iżby takowy podatek wyżej opisany iednako wszystkie doległ, za zezwoleniem rad Naszych duchownych i "stanow wszystkich rycerskich", wszystkie wolności, wyswobodzenia od szosow albo od czopowego komukolwiek są nadane, a którym już cztery lata wyszły, te wszystkie podnieśmy i oddalamy na ten rok, a ku zapłacie wszystkich tych podatków powinny być naiduiemy. leśli żeby którzy upornie chcieli się iakimi wolnościami bronić, ku zapłacie mają być urzędnie przymuszeni, chociażby też i teraz w tym czasie, póki ten podatek będzie trwał, wolności sobie iakie u Nas uprosili.

Item. Pisarze albo czopownicy, które w mieściech i w miasteczkach poborca postanawiać będzie, takowych aby żaden nie śmiał, iakiegożkolwiekby byli stanu, przenagabywać i te wszystkie którekolwiek będą postanawiać na tej posłudze Rzeczypospolitej, mają obliigować iuramento corporali, aby wiernie i statecznie tego przestrzegali, co komu będzie zlecono. W gdzieby też widział być tego potrzebę, aby urzędowi onego miasta takowe popłatki zlecił ku wybieraniu, tedy to winien urząd uczynić, a z tego się żadnym obyczaiem wymawiać nie mają.

Item. Poborcę też wszystkie wsi porządkiem wedle parafii rejestrować mają, także też karczmy, młyny i wszelakie inne podatki, które będą wybierać z pilnością, każdą rzecz osobno pisać, ile czego od kogo wezmą. A kwietacyje pod pieczęcią i podpisaniem swym dawać każdemu mają.

Ku któremu wybieraniu poboru tego uchwalonego, aby z pilnością i wiernością to się wykonać mogło, w ziemiach i powieciech wojewodztw wszystkich, poborcę są przez Nas naznaczeni.

Item. Wszyscy poborcę Nasi niżej opisani¹ z pilnością pod przysięgą i sumnieniem swoim wybierać to wszystko mają, a te, którzyby nie potężni ku płaceniu wyżej opisanych podatków, aby je do urzędu starościego oddawali na spisku. A My wszystkim starostom Naszym i na miejscach ich będącym rozkazujemy, aby takowe podatki wyżej opisane, tak we wsiach iako i w mieściech i w miasteczkach i w starostwach Naszych obwołać imieniem Naszym Królewskim rozkazali, żeby na dzień wyżej namieniony, **sub poema** opisaną, te popłatki poborcom Naszym odnieść i oddać bez wszelakiego omieszkania i odwłoki i tudzież bez ciążania przymusili, sub poena sta grzywien monety i liczby polskiej, i pod innemi penami na to ustawionemi, którym każdy z nich na przyszłym sejmie walnym koronnym, winien będzie dosyć uczynić, gdy będzie dostatecznemi dokumenty okazan w niedbałości urzędu swego. A ieśliby też poborcę Nasi niesłusznie podali do urzędu ktegożkolwiek starostwa Naszego które miasto, miasteczko albo wieś, dla ciężej, iż gdyby okazali kwitacyje dostateczne zapłaty tych podatków, takowy poborca przepada winy staroście czternaście grzywien monety; o którą winę, gdy przed Nas albo przed sąd ziemski pozwan będzie, tam zaraz ma dosyć uczynić temu. A tak tę instrukcyję poborcom Naszym dawamy, aby na kwitacyjach dzień miesiąca i rok wypisali, żeby żadna omylnność nie była. Takież i te którzy są nie potężni ku płaceniu, aby je z pilnością, iako wyżej iest, do urzędu odsyłali, bez obładzenia w tym iakiego, podług powinności swej, pod łaską Naszą. A iż takowy podatek zaraz być nie może wybran, a potrzeba zasię Rzeczypospolitej nalega, wolno Nam będzie pieniędzy nabyć ku tej teraz potrzebie; które z tychże poborów zapłacić powinni będziemy, wedle konstytucyi sejmu terażniejszego piotrkowskiego.

Dla czego też My, gdyż Nam pieniądze gotowych nabyć rady i stany koronne są pozwolili, nie chcąc poddanym Naszym ciężko czynić ku płaceniu poboru tego czasu dalszego, aż do świętego Bartłomieia [24 VIII], poddanym Naszym sąśmy pomknęli. Wszakże tym sposobem, aby już wszyscy i każdy wedle stanu swego pobor ten uchwalony i tu opisany, na dzień mianowany świętego Bartłomieia oddać poborcy był powinien, a nadalej do dwu niedziel po świętym

ⁿ⁻ⁿ *Zamiast tego w B. Czart.: świeckich i posłów ziemskich.*

¹ *Uniwersał nie zawiera wykazu poborców.*

Bartłomieu. A ktoby był tak niedbały abo uporny, iżby go na święty Bartłomiej abo do dwu niedziel po świętym Bartłomieu nie wydał, takiego każdego poborca dłużej się czekaniem, iężdzeniem abo posyłaniem nie bawiąc, a pieniędzy poborowych nie trawiąc, staroście swemu głównemu onego województwa abo powiatu deferować ma, a starosta ciążą przeciw wszystkim takim swowolnym i niedbałym, obyczaiem wyżej opisanym czynić i exekwować ma, nikomu nie folgując, pod utraceniem urzędu swego.

A pieniądze poborowe poborcy Nasi dla bezpieczeństwa do zamków głównych województw swoich odnosić mają, które w skrzyni warownej na miejscu pewnym, pod kluczami dwiema, swym i starościm, chować aż do przyszłego sejmku mają. A potym na sejm koronny blisko przyszły, za rozkazaniem Naszym przywieść ie będą powinni i Nam z radami Naszemi przy staniech temu należących, z liczbą dostateczną oddać ie mają. Które My nigdzie indziej tylko na wypłacenie długu tego, Nam na tę potrzebę pozwolonego, z wiadomością rad Naszych i innych stanów koronnych, obrocie będziem powinni. Przy której liczbie terażniejszych poborzców, poborcy lat dwu przeszłych być i liczbę swoją weryfikować mają, aby się i tych przeszłych poborzców wiara, dzielność i chuć przeciw Nam i Rzeczypospolitej tym iśniej pokazać mogła. Na co dla większej wiary i pewności, pieczęć Naszą przyłożycieśmy k'temu uniwersałowi rozkazali. Dan na sejmie walnym koronnym w Piotrkowie, w sobotę kwietną [14 IV] roku Pańskiego 1565°, a królestwa Naszego trzydziestego szóstego. Na własne rozkazanie Króla Iego Miłości.

IV. [UNIERSAŁ PIOTRKOWSKI] OKOŁO PODWOD¹

Zygmunt August, z łaski Bożej Kroi Polski, Wielkie Książę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie etc. pan i dziedzic. Wszystkim wobec i każdemu z osobna miast, miasteczek, wsi, tak Naszych iako i duchownych, którzy podwody ku Naszym i Rzeczypospolitej potrzebom są winni dawać, wiadomo czyniemy niniejszym listem Naszym, iż gdy było zgadzanie wydawania pieniędzy z skarbu Naszego na podwody, z tym co wnoszono z miast, miasteczek i wsi, które na składanie pieniędzy dla płacenia podwod uchwalał sejmku przeszłego warszawskiego są obowiązane do skarbu Naszego, tedy większe się pokazało wydawanie na te podwody, a niżli czyniło składanie na nie, co iest z niemalą utratą skarbu Naszego. A to ni przecz innego, iedno iż to postanowienie, które się stało około płacenia od mile, zda się być wielkie. A tak ponieważśmy to sobie obwarowali w konstytucyi około podwod uczynionej, ieśliby napotym zdało się Nam i radom Naszym co przydać albo uiąć albo odmienić około podwod, że to miało być na woli Naszej, My z radami Naszemi na tym sejmie będącemi, przestrzegając tego, folgę chcąc czynić poddanym Naszym, skarbu Naszego wielkimi nakłady nie obciążać, należeliśmy to, iż od żadnych podwod ci, którzy na nich ięździć mają, płacić więcej nie będą winni, iedno po iednym groszu od mile od iednego konia, a przewodnikowi też od drugiego konia od mile po groszu. Do wozu także od iednego konia, kiedy ten, co podwodę bierze, woz swój ma, grosz od mile, ode dwu koni, dwa grosza. Ieśliby swego woza nie miał, a żeby konie i woz naimował, tedy ma dać od konia do wozu na milę pułtora grosza, ode dwu trzy grosze. A kiedyby chciał mieć iednego tylko konia pułtora grosza, a przewodnikowi puł grosza. Co gdy do wiadomości wszech i każdego z osobna przyidzie, rozkazujemy, aby żaden więcej nie śmiał wyciągać, iedno iako w tym liście Naszym opisano stoi, pod łaską Naszą. Dan w Piotrkowie na sejmie walnym koronnym czternastego dnia maia, roku tysiācnego pięćsetnego sześćdziesiątego piątego, a panowania Naszego trzydziestego szóstego.

° B. Czart.: Tysiācnego Pięćsetnego Sześćdziesiątego Piątego.

¹ Por. wyżej: LXVI, Sejm walny warszawski 1563-1564 r., p. VI: Uniwersał podwodny warszawski.